

ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ: АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО АСПЕКТУ

TAXES AS A MANAGEMENT TOOL: ANALYSIS OF THE FUNCTIONAL ASPECT

У статті досліджено динаміку та структуру податкових надходжень. Обґрунтовано важливість податкового механізму як управлінського об'єкта. Ідентифіковано перелік функцій, які виконуються податками в економічній системі, визначено їх суть та зміст. Охарактеризовано елементи податку та сукупність заходів, що сприяють реалізації покладених на податки функцій та вказують на їх управлінський зміст. Здійснено розмежування податкових функцій на базові (фіскальна та регулююча) та допоміжні (стимулююча, розподільна, контрольна, соціальна, екологічна, системоформуюча), залежно від визначених цілей реалізації, взаємозалежності, протиріч, пріоритетності їх досягнення, економічного стану та ефективності системи оподаткування. Обґрунтовано виконання податками системоформуючої функції, що передбачає вплив податкового механізму на внутрішні організаційні, операційні та управлінські процеси економічних суб'єктів.

Ключові слова: базові функції податків, допоміжні функції податків, податкова система, податок, функція податку.

The article aims to identify the functions of taxes, determine their content and approaches to dividing them into basic and secondary, and establish relationships and interdependencies between them in the conditions of the functioning of the taxation system at a particular stage of economic development. The article examines the functions of taxes as a key tool of public administration. The primary and auxiliary functions of taxes are determined and systematized, in particular, fiscal, regulatory, stimulating, distributive, control, social, environmental, and system-forming. The fulfillment of a system-forming function by taxes, which involves the influence of the tax mechanism on the internal organizational, operational, managerial, and other processes of economic entities, is substantiated. An analysis of the dynamics and structure of tax revenues in Ukraine was conducted, which allowed us to establish the dominance of the fiscal function and its impact on the overall tax burden and basic components of tax policy, as well as the unsatisfactory performance of the regulatory, social, and environmental functions by the taxation system. The ineffectiveness of the simplified taxation regime in implementing the regulatory and stimulating functions of taxes is proven. It was found that the strengthening or weakening of the level of performance of the tasks assigned to the tax is ensured using managerial actions regarding its elements (taxpayers, tax object, tax base, and tax rates). The interrelationships and possible contradictions between different tax functions are considered, emphasizing that achieving the goals of one function can affect the results of others. Directions for improving tax policy are proposed, aimed at strengthening tax control, de-shadowing income, and balancing direct and indirect taxation. Particular attention is paid to the need for a systematic and comprehensive analysis of the consequences of any tax system changes to avoid a destructive impact on business activity, the structure of the national economy, economic development, and the social sphere.

Key words: basic functions of taxes, auxiliary functions of taxes, tax system, tax, tax function.

УДК 336.221.4(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.19-21>

Кузь В.І.¹

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Kuz Vasyi

Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University

Постановка проблеми. В умовах браку фінансових ресурсів для фінансування бюджетних програм державні інституції знаходяться в стані активного пошуку ефективних рішень щодо їх отримання. У даному контексті інструменти оподаткування набувають вагомого значення управлінських об'єктів, адже саме вони характеризуються дотичністю до всіх процесів, які в сукупності характеризують стан і розвиток соціально-економічного середовища. Беручи до уваги високий рівень залучення податкових інструментів до ключових аспектів функціонування системи державотворення подальших досліджень потребують питання виконання податками, покладених на них функцій, визначення домінантності окремих з них на певному етапі економічного чи соціального розвитку. Адже за допомогою комбінацій податкових інструментів можна досягти позитивного ефекту виконання стратегічних цілей розвитку на мікро- та макрорівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням визначення суті функцій, які виконуються податками, розкриття змісту та дослідження стану їх реалізації приділена увага багатьох дослідників, зокрема таких як: О.В. Атаманчук [1], Ю.Б. Іванов [2], Р.М. Гринюк [3], Т.А. Коляда [4], Н.О. Крихівська [5], Н.С. Крупей [6], В.І. Лісняк [7], С.І. Логвіновська [8], О.О. Маркіна [9], Л.П. Сідельникова [10], А.А. Славкова [11], М.І. Тітарчук [12] та інші. Зважаючи на багатоаспектність порушеної проблематики необхідним є подальше дослідження суті та змісту функцій, що виконуються податками, ідентифікація якісно нового підходу до виділення соціально-економічних завдань, які можуть бути вирішені за допомогою податкових інструментів.

Постановка завдання. Метою статті є ідентифікація функцій податків, визначення їх змісту та підходів до поділу на базові та другорядні, встановлення взаємозв'язків та взаємозалежностей між ними в умовах функціонування системи

¹ ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6008-7203>

оподаткування на певному етапі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на систему державного управління, ускладнення даного процесу та невизначеність його результатів посилюють значення податкових інструментів як засобу виконання поставлених завдань та досягнення цілей, отримання конкурентних переваг, забезпечення сталого розвитку. «Податкова система є важливим інструментом регулювання соціально-економічних процесів у державі, сприяє сталому розвитку економіки та забезпечує мобілізацію ресурсів для фінансування гарантованих суспільних благ і послуг» [4, с. 158]. Маркіна О. акцентує увагу на виконанні податковими інструментами наступних завдань для соціально-економічного розвитку: акумулювання фінансових бюджетних ресурсів; стимулювання економічного зростання; регулювання інфляційних процесів; управління соціальною сферою; забезпечення зайнятості населення тощо [9, с. 10]. Важливість податків у процесах вирішення наведених завдань вказує на виконання ними низки функцій, дослідження яких дозволяє отримати розуміння їх впливу на соціально-економічні процеси, а головне виробити альтернативні рішення, отримати необхідне обґрунтування рішень щодо подальшого функціонування системи оподаткування.

На основі проведеного ґрунтового аналізу результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних

науковців з порушеної проблематики Н.С. Крупей ідентифікує перелік функцій, що виконуються чи потенційно можуть виконуватися податками: фіскальна; економічна; соціальна; регулююча; контрольна; розподільча; стимулююча; дестимулююча; накопичувальна; структуротвірна [6, с. 38]. Гринюк Р.М. надає характеристику інвестиційної функції податків: «сприяння формуванню фінансових ресурсів суб'єктів господарювання з метою інвестування у господарську діяльність підприємства та забезпечення його стійкого зростання» [3, с. 70]. Необхідно відмітити, що наведені функції мають різну вагу у вирішенні соціально-економічних завдань, окремі з них є базовими, інші ж виконують цільові завдання задля забезпечення досягнення мети розвитку.

Фіскальна функція податків покликана забезпечити акумулювання необхідних обсягів фінансових ресурсів задля виконання загальнонаціональних та місцевих бюджетних програм. Дана функція реалізується через задекларовану систему норм і приписів податкового та бюджетного законодавства.

У табл. 1 наведена інформація про надходження податкових платежів і зборів контроль за справлянням яких покладено на органи Державної податкової служби України.

З фіскальної точки зору найбільш ефективним є податок на доходи фізичних осіб, його частка у загальній величині платежів і зборів контроль за справлянням яких покладено на органи

Таблиця 1

Інформація щодо надходжень до бюджетів у розрізі окремих податкових платежів, тис грн

Види податкових платежів	Роки					Середній темп зростання, %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Податок на доходи фізичних осіб	295107274,6	349785476,6	420672615,4	496342989,1	583625666,2	118,6
Податок на прибуток	108695040,5	147751747,4	117049864,1	143837124,3	271137388,2	125,7
Рентна плата за користування надрами	47122102,4	75569225,2	81011738,4	56056869,9	47653414,8	100,3
Акцизний податок	84765700,3	97797424,4	81252594,9	114716789,0	133617342,1	112,1
Податок на додану вартість	126486598,8	155774751,5	213947959,9	214639287,2	268327896,9	120,7
Екологічний податок	3307229,4	3915851,0	3322368,2	3667859,0	3916226,2	104,3
Єдиний податок	38030976,6	46282390,9	47226061,3	55805359,1	69129044,9	116,1
Податок на майно	37433380,0	43242743,5	36790782,5	289398224,4	50237859,3	107,6
Туристичний збір	130628,2	243971,4	186431,1	222617,6	273070,5	120,2
Збір за місця для паркування транспортних засобів	91193,2	127027,5	101776,8	151388,4	174100,8	117,5
Всього надходжень податкових платежів до бюджетів	848021566,5	993241051,8	1091417757,4	1213581871,9	1566583392,4	116,6

Джерело: складено автором за матеріалами [13]

Державної податкової служби України становить: 2020 р. – 34,8%; 2021 р. – 35,2%; 2022 р. – 38,5%; 2023 р. – 40,9%; 2024 р. – 37,2%. Даний податковий платіж ефективно виконує фіскальну функцію для наповнення як Державного, так і місцевих бюджетів через механізм бюджетного розподілу. Менша вага у загальній величині податкових надходжень характерна для податку на додану вартість (2020 р. – 14,9%; 2021 р. – 15,7%; 2022 р. – 19,6%; 2023 р. – 17,7%; 2024 р. – 17,1%), податку на прибуток (2020 р. – 12,8%; 2021 р. – 14,9%; 2022 р. – 10,7%; 2023 р. – 11,8%; 2024 р. – 17,3%) та акцизного податку (2020 р. – 10,0%; 2021 р. – 9,8%; 2022 р. – 7,4%; 2023 р. – 9,4%; 2024 р. – 8,5%). Загалом підсистема прямого оподаткування забезпечує близько 75,0% податкових надходжень до бюджетів, що з однієї сторони призводить до зростання податкового навантаження на діяльність економічних суб'єктів, але з іншої – забезпечує стійкий споживчий попит.

На перший погляд виконання системою оподаткування фіскальних завдань є регламентованою процедурою, що складається з системи дій, спосіб виконання яких визначений декларативним способом. Проте ситуація ускладнюється за умов ухилення платників податків від виконання покладених на них обов'язків або ж їх бажання мінімізувати розмір податкових зобов'язань. Даний стан речей призводить до необхідності вжиття заходів щодо підвищення рівня фіскалізації системи оподаткування, спрямованих на забезпечення дотримання економічними суб'єктами чинного податкового законодавства.

Тітарчук М.І. для посилення виконання системою оподаткування фіскальної функції пропонує проводити заходи, які б сприяли детінізації доходів громадян, посиленню податкового контролю, обґрунтованому збільшенню податкових ставок, зростанню дієвості системи податкового ризик-менеджменту, підвищенню акцизного податку на окремі групи підакцизних товарів, протидії їх нелегальному обігу тощо [12]. Крихівська Н.О. та Т.М. Оришин на основі результатів дослідження фіскальної значущості прямих податків пропонують наступні напрями удосконалення податкової політики: запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів; спрощення механізму адміністрування податку на прибуток; перегляд системи податкових пільг; удосконалення систем автоматизованого адміністрування податків та електронного контролю; забезпечення ефективного балансу між підсистемами прямого та непрямого оподаткування [5, с. 409–410].

Славкова А.А. визначає наступні недоліки підсистеми непрямого оподаткування: соціальна несправедливість (бідніше населення платить порівняно більше, ніж багаті); більший акцент на виконання фіскальних завдань, а ніж на

регулюючих; високі ставки можуть призвести до поширення тіньового сектора та фальсифікації продукції [11, с. 375]. На думку С.І. Логвіновської актуальним напрямом підвищення ефективності системи оподаткування через збільшення надходжень до бюджетів за рахунок непрямих податків, повинна бути: «необхідність враховувати множинність, а подекуди, певну антагоністичність, стратегічних орієнтирів, до яких доцільно віднести заходи прямого та непрямого впливу на збільшення доходної бази бюджетної системи за рахунок непрямих податків, а саме: стимулювання відновлення роботи податкових агентів-платників непрямих податків, гармонізація податкового законодавства з нормами Європейського Союзу з паралельною адаптацією українських норм та правил, а також розробка дієвої та виваженої політики контрольної та перевіркової роботи» [8, с. 233].

На даному етапі розвитку вітчизняної податкової системи задля підвищення рівня виконання податками фіскальної функції під першочерговими заходами розглядається посилення податкового контролю, поліпшення процесу адміністрування податкових платежів, активне застосування цифрових інструментів у податкових відносинах, посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед економічних суб'єктів про необхідність виконання податкового обов'язку. Хоча не менш прийнятними напрямами реформування системи оподаткування виступають заходи щодо введення прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб, удосконалення механізму справляння єдиного податку, підвищення податкових ставок для низки податків, скасування податкових пільг, так як початкове бачення щодо встановлених умов як виконання регулюючої, стимулюючої та соціальної функцій не виправдало себе.

Слушним є зауваження, що «без сумніву, фіскальні цілі завжди були і будуть залишатися преваляючими – основними. Інші цілі, хоча і вкрай значущі для держави, мають все ж таки відносно другорядний характер. Це пояснюється тим, що фіскальна функція є первинною в оподаткуванні, всі інші функції – вторинні. Зазначені другорядні цілі є основними у відповідних політиках держави: соціальної, економічної, екологічній, зовнішній, для яких податкова політика є тільки одним із методів їх реалізації, причому методом непрямым» [2, с. 22]. Поряд з ним не менш важливим є твердження про те, що «важливо знаходити баланс між фіскальними домінантами та цілями забезпечення сталого розвитку, які є пріоритетними для суспільства» [12, с. 413]. За даних умов органам державного управління та суб'єктам реалізації державної податкової політики необхідно зважати на необхідність досягнення виконання системою оподаткування регулюючої функції, що в перспективі матиме позитивний фіскальний ефект.

«Стратегічною метою реформування податкової системи має стати перехід від переважання принципу фіскалізму до більш активного використання її регулятивного потенціалу для стимулювання економічного зростання» [10, с. 378].

Регулююча функція податків спрямована створення передумов для прямого чи опосередкованого впливу на економічні процеси, економіку галузі чи регіону, активізацію чи пасивацію провадження певних видів діяльності, забезпечення захисту окремих груп економічних суб'єктів тощо. «Регуляторний потенціал податкової системи – це сукупність можливостей впливу податкової системи на перебіг соціально-економічних процесів в країні, які можуть бути реалізовані за допомогою податкових важелів» [1, с. 28]. Для виконання наведених завдань використовуються дві групи податкових інструментів, ті, що спрямовані на зменшення податкового тягаря та ті, які зумовлюють зростання податкового навантаження. У першому випадку забезпечується розвиток економіки, окремих її секторів, регіонів чи груп економічних суб'єктів, в другому – уповільнення темпів економічного зростання.

Прикладом виконання податками регулюючої функції є справляння єдиного податку, частка якого у загальній величині податкових надходжень є незначною: 2020 р. – 4,5%; 2021 р. – 4,7%; 2022 р. – 4,3%; 2023 р. – 4,6%; 2024 р. – 4,4%. Метою спрощеного режиму оподаткування у першу чергу виступає активізація ділової активності серед економічних суб'єктів і найпростіших видів підприємницьких структур. З метою регулювання економічних процесів активно використовуються елементи податкового механізму, такі як платники податку, податкові ставки, податкові пільги та об'єкти оподаткування, що надає можливість визначати рівень податкового навантаження на діяльність платників податків.

Похідною від регулюючої функції податків є стимулююча, її реалізація спрямована на виконання цільових соціально-економічних завдань. «Зміст стимулюючої функції податків зводиться до втілення у життя тієї моделі суспільного розвитку, що відповідає потребам публічного інтересу і яка дозволяє розраховувати на позитивну динаміку найважливіших економічних та соціальних процесів або ефективну боротьбу із негативними чинниками, що їх пригнічують» [7, с. 125].

Реалізація стимулюючої функції податків забезпечується через створення спрощених режимів оподаткування та надання податкових пільг і знижок. Функціонування спрощеної системи оподаткування передбачає активізацію підприємницької діяльності, застосування податкової соціальної пільги в процесі оподаткування виплат персоналу дозволяє зменшити податкове навантаження на отримані ними доходи, неоподаткування податком

на додану вартість окремих груп операцій забезпечує зменшення цін на відповідні товари та послуги, впровадження нульових експортних податкових ставок сприяє покращенню торговельного балансу, визначення неоподатковуваних лагів викидів стимулює впровадження екологічного та енергозберігаючого обладнання тощо.

Розподільча функція податків визначає механізми прямого та непрямого оподаткування, які відрізняються підходами до перекладання податкового тягаря на різні групи економічних суб'єктів, а також формує механізми наповнення Державного та місцевих бюджетів. Для її виконання активно застосовуються інструменти бюджетного регулювання, зокрема щодо розподілу податкових надходжень з податку на доходи фізичних осіб, так як величини отриманих місцевих податків і зборів не в змозі задовольнити фіскальні потреби бюджетів на місцях. Активним інструментом виконання розподільчої функції є запровадження прогресивної шкали податкових ставок при оподаткуванні доходів фізичних осіб, операцій з предметами розкоші тощо.

Беручи до уваги взаємозалежність та взаємопов'язаність елементів економічних процесів, які взаємодіють системно, податковий механізм необхідно розглядати як засіб контролю. Адаптовані форми та методи контролю дозволяють не тільки підтверджувати або ж спростовувати достовірність визначення податкових зобов'язань, але й опосередковано перевіряти інші показники господарської діяльності, зокрема результативні, які становлять інформаційний інтерес для багатьох користувачів. Контрольна функція податків забезпечує удосконалення виконання облікової, аналітичної та контрольної роботи на рівні платника податку.

Реалізація податками соціальної функції передбачає активне використання таких інструментів як пільгове оподаткування доходів соціально вразливих груп населення, запровадження неоподатковуваних мінімумів, застосування прогресивних ставок оподаткування доходів, зниження податкових ставок при оподаткуванні операцій з соціально значущими товарами та послугами або ж їх виведення з під дії оподаткування, що забезпечить досягнення соціальних цілей.

Екологічна функція податків покликана забезпечити ефективну взаємодію платників податків з природним навколишнім середовищем шляхом фінансування природоохоронних заходів, стимулювання екологічно чистої діяльності, мотивації застосування обладнання, що мінімізує екологічні ризики в обмін на зниження податкових зобов'язань з екологічного податку тощо. Дана функція виконується ефективно в умовах коли акумульовані ресурси мають адресне та цільове використання, пов'язане з реалізацією природоохоронних заходів та ініціатив. З фіскальної точки зору екологічний податок є малоефективним,

його частка у загальній величині платежів і зборів контроль за справлянням яких покладено на органи Державної податкової служби України становить: 2020 р. – 0,4%; 2021 р. – 0,4%; 2022 р. – 0,3%; 2023 р. – 0,3%; 2024 р. – 0,2%. Зважаючи на орієнтацію підходів до реформування податкової системи на загальноєвропейську модель органами формування державної податкової політики вживаються заходи щодо посилення виконання системою оподаткування екологічної функції.

Регуляторний вплив податкової політики та комунікації з контролюючими органами щодо нарахування та сплати податків і зборів мають важливе значення для ефективної діяльності платника податків, тому відповідна модель її оподаткування може впливати на зміни в управлінні, організаційному дизайні виконання основних операцій, способах і стилі комунікацій з іншими економічними суб'єктами, що вказує на виконання податками системоформуючої функції (рис. 1).

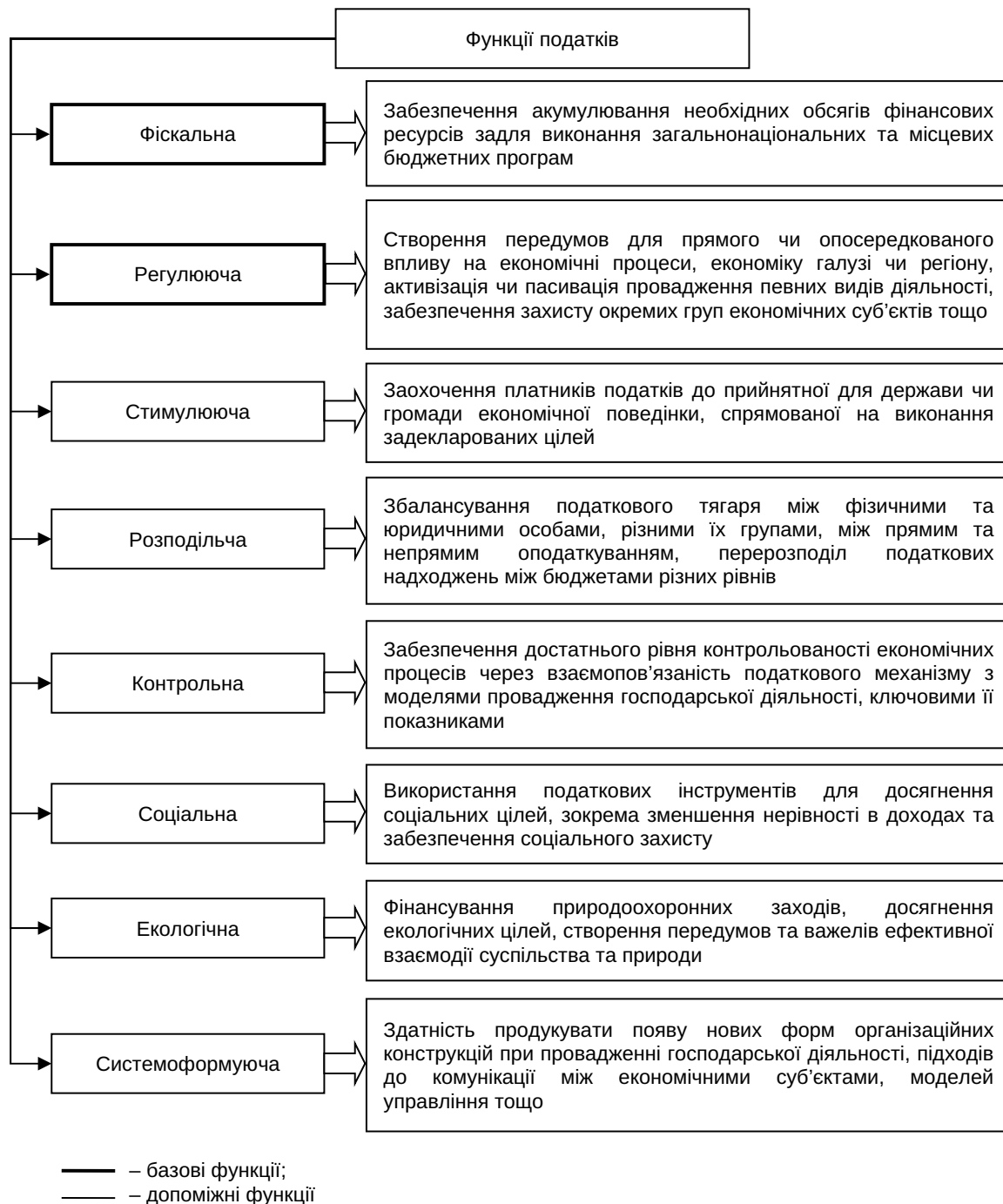

Рис. 1. Функції податків

Джерело: власна розробка автора

Посилення або ж послаблення рівня виконання покладених на податок функцій забезпечується за допомогою управлінських дій щодо його елементів. У даному контексті такими елементами податку є платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування та податкові ставки. За потреби підвищення фіскальної спроможності окремого податку необхідно розширити перелік платників та об'єктів оподаткування, підвищити ставки податку, а за умови надання преференцій для розвитку певної галузі чи сукупності економічних суб'єктів – доцільно вивести їх з під дії податкового механізму або ж зменшити податкові ставки.

Ідентифікація в системі оподаткування будь-якого податку передбачає виконання ним необхідної кількості функцій, що може призвести як до позитивних, так і негативних наслідків. Виконання першочергового завдання з наповнення Державного чи місцевих бюджетів може деструктивно позначитися на економічній активності, соціальній сфері, негативно вплинути на формуванні фінансових ресурсів в майбутньому. Аналогічно як і досягнення цілей з детінізації економіки та забезпечення соціальної справедливості може призвести до створення передумов для ухилення від сплати податків і зменшення фіскального ефекту від функціонування системи оподаткування. Тому будь-яким змінам у вітчизняній податковій системі повинна передувати системна та комплексна аналітична робота, покликана спрогнозувати економічні та соціальні наслідки від реформування механізму справляння будь-якого податкового платежу.

Висновки. Вирішення системою оподаткування важливих завдань на макро та мікрорівні реалізується шляхом виконання податками покладених на них функцій. Доцільно виділяти базові (фіскальна та регулююча) та допоміжні (стимулююча, розподільча, контрольна, соціальна, екологічна та системоформуюча) функції податків. Виконувати податками функції є взаємопов'язаними та взаємозалежними між собою, адже реалізація будь-якої з них призводить до зміни параметрів виконання інших. Зважаючи на існування протиріч в кінцевих цілях функціонування системи оподаткування цілком реалістичною є ситуація коли виконання однієї функції нівелює можливості реалізації інших, що потребує досягнення стану збалансованості та пріоритетності. Таким чином, процесу реформування системи оподаткування повинні передувати дії, пов'язані з ґрунтованим аналізом перспективного стану ключових показників, які відповідають наведеним функціям податків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Атаманчук О.В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. *Економіка та держава*. 2008. №10. С. 26–29.

2. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навч. посіб. Під ред. Ю.Б. Іванова та І.А. Майбурова. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2010. 492 с.

3. Гринюк Р.М. Функції та принципи прямого оподаткування підприємницьких структур: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 16. Ч.1. С. 69–72.

4. Коляда Т.А., Токарчук О.Л. Сутність і значення податкових інструментів у забезпеченні відновлення економіки України. *Бізнес Інформ*. 2023. №6. С. 157–163.

5. Крихівська Н.О., Оришин Т.М. Фіскальна роль прямих податків у формуванні доходів бюджету. *Бізнес Інформ*. 2024. №10. С. 404–411.

6. Крупей Н.С. Економічна сутність податків та їх функції. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2012. Вип. 19. С. 36–40.

7. Лісняк В.І. Реалізація стимулюючої функції податку у правовій формі диференціації податкової ставки. *Науково-інформаційний вісник «Право»*. 2016. №1(13). С. 125–130.

8. Логвіновська С.І. Практика та проблематика формування в Україні доходів бюджету непрямими податками. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 71. С. 230–234.

9. Markina O. Taxation, Inequality, and Poverty: Evidence from Ukraine. *Central European Economic Journal*. 2022. Vol.9. P. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.2478/ceej-2022-0001>.

10. Сідельникова Л.П., Боровік Л.В., Осадча Т.Ю. Вектори впливу системи оподаткування на розвиток підприємницької діяльності в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Випуск 6(15). С. 377–383.

11. Славкова А.А. Фіскальна та регулююча роль непрямих податків в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. №5. С. 374–378.

12. Титарчук М.І. Податкові надходження в системі формування бюджетних доходів. *Бізнес Інформ*. 2024. №10. С. 412–419.

13. Надходження податків і зборів. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv--obovjaz/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv/>.

REFERENCES:

1. Atamanchuk O.V. (2008). Rehuliuiucha funksiia podatkiv ta rehuliatorni potentsial podatkovoï systemy [Regulating the function of taxes and the regulatory potential of the tax system]. *Ekonomika ta derzhava*, (10), 26–29 [in Ukrainian].

2. Ivanov Y.B., Maiburov I.A. (Eds.). (2010). Podatkova polityka: teoriia, metodolohiia, instrumentarii: navch. posib. [Tax policy: theory, methodology, tools: beginning]. Kharkiv: VD "INZhEK", 492 p. [in Ukrainian].

3. Hryniuk R.M. (2016). Funktsii ta pryntsyipy priamoho opodatkuvannia pidpriiemnytskykh struktur: teoretychnyi aspekt [Functions and principles of direct taxation of business structures: theoretical aspect]. *Naukovyi visnyk of Kherson State University*, vol. 16(1), pp. 69–72 [in Ukrainian].

4. Koliada T.A., Tokarchuk O.L. (2023). Sutnist i znachennia podatkovykh instrumentiv u zabezpechenni

vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [The essence and significance of tax instruments in ensuring the recovery of the Ukrainian economy]. *Business Inform*, no. 6, pp. 157–163 [in Ukrainian].

5. Krykhivska N.O., Oryshchyn T.M. (2024). Fiskalna rol priamykh podatkov u formuvanni dokhodiv biudzhetu [Fiscal role of direct taxes in the formation of budget revenues]. *Business Inform*, no. 10, pp. 404–411 [in Ukrainian].

6. Krupei N.S. (2012). Ekonomichna sutnist podatkov ta yikh funktsii [Economic essence of taxes and their functions]. *Naukovi zapysky. Seriia "Ekonomika"*, no. 19, pp. 36–40 [in Ukrainian].

7. Lisniak V.I. (2016). Realizatsiia stymuliuuchoi funktsii podatku u pravovii formi dyferentsiatsii podatkovoi stavky [Implementation of the stimulating function of tax in the legal form of tax rate differentiation]. *Naukovo-informatsiyni visnyk "Pravo"*, vol. 1(13), pp. 125–130 [in Ukrainian].

8. Lohvinovska S.I. (2023). Praktyka ta problematyka formuvannia v Ukraini dokhodiv biudzhetu nepriamyimi podatkami [Practice and problems of forming budget revenues with indirect taxes in Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, no. 71, pp. 230–234 [in Ukrainian].

9. Markina O. (2022). Taxation, Inequality, and Poverty: Evidence from Ukraine. *Central European Economic Journal*, no. 9, p. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.2478/ceej-2022-0001>

10. Sidelnykova L.P., Borovik L.V., Osadcha T.Yu. (2024). Vektory vplyvu systemy opodatkovannia na rozvytok pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini [Vectors of influence of the tax system on the development of entrepreneurial activity in Ukraine]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 6(15), pp. 377–383 [in Ukrainian].

11. Slavkova A.A. (2023). Fiskalna ta rehuliuucha rol nepriamykh podatkov v Ukraini [Fiscal and regulatory role of indirect taxes in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 5, pp. 374–378 [in Ukrainian].

12. Titarchuk M.I. (2024). Podatkovi nadkhodzhennia v systemi formuvannia biudzhetykh dokhodiv [Tax revenues in the system of budget revenue formation]. *Business Inform*, no. 10, pp. 412–19 [in Ukrainian].

13. Nadkhodzhennia podatkov i zboriv [Reliability of taxes and collections]. Derzhavna podatkova sluzhba Ukrainy. Available at: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv--obov'яз/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv/> [in Ukrainian].